

Pregledni članak
316.662.3-058.17(44)"200"
323.269.3/.6(44)"2005"
323.15(44)"200"
Primljeno: 10. studenog 2005.

Nemiri u Francuskoj 2005.: priča sa zapadne strane

DRAŽEN LALIĆ*
JELENA ZLATKOVIĆ-WINTER**

Sažetak

Predmet ovoga rada su veliki nemiri useljenika koji su se zbili u predgrađima francuskih gradova u jesen 2005. godine. Autori polaze od teorijskih koncepata promišljanja društvenoga položaja i nasilničkoga ponašanja useljenika, mladih i marginalnih skupina koje su osmislili istaknuti sociolozi i drugi znanstvenici. Na toj osnovi, oni ističu svoju osnovnu tezu kako je pobuna mladih useljenika druge generacije autohtona francuska, europska i zapadna pobuna. Autori ustvrđuju kako tu pobunu ne treba motriti kao izraz nekoga huntingtonovskoga sukoba civilizacija, odnosno političko-kulturnoga sraza Islama i Zapada. Kako bi obrazložili svoju osnovnu tezu, analiziraju različite pojavne oblike i raznovrsnu društvenu uvjetovanost nemira u Francuskoj. Razloge za izbijanje tih nemira oni ponajprije ustanovljuju u marginaliziranosti arapskih i afričkih useljenika druge generacije koji ne vide mogućnosti da institucionalnim i društveno poželjnim sredstvima ostvare najistaknutije kulturalne ciljeve zapadnoga društva, te u nerazmjeru između formalno-pravnog tretiranja useljenika kao ravnopravnih građana i njihova faktičkog statusa kao građana drugoga reda. Autori upozoravaju kako su mladi useljenici svojevrсни europski stranci. Unatoč tomu, oni su neodvojivi od Europe, osobito s obzirom na sve izraženiju potrebu brojnih europskih zemalja, pa i nekih tranzicijskih, za radnom snagom koja je izazvana procesima depopulacije i starenja stanovništva.

Ključne riječi: nemiri, nasilje, useljenici, migracije, etničke manjine, mladi, Francuska, Europa

* *Dražen Lalić*, izvanredni profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu na predmetima Sociologija hrvatskoga društva i Politička komunikacija.

** *Jelena Zlatković-Winter*, magistrica sociologije, istraživačica u Institutu za migracije i narodnosti u Zagrebu.

Neizmjernost želje i ograničenost egzistencije.

Jean Duvignaud

Uvod

Nemiri useljenika u predgradima Pariza i drugih francuskih gradova posljednjih su mjeseci predmet zanimljive znanstvene i javne rasprave. Riječ je o raspravi koja se vodi ne samo na europskoj nego i na globalnoj ravni. Tri su osnovna razloga zbog kojih hrvatski znanstvenici trebaju pokušati pridonijeti toj, po mnogo čemu važnoj i dalekosežnoj, raspravi.

Prvi je razlog vezan uz europske integracije: Hrvatska je pred vratima Europske Unije, pa bismo kao građani trebali biti pobliže upoznati s važnim zbivanjima, a time i sukobima, u velikoj europskoj zgradi u koju ćemo se uskoro, nadamo se, formalno useliti. Osobito bi hrvatski sociolozi, politolozi i drugi društveni znanstvenici, kao stjecatelji i prenositelji znanja o društvenim problemima i krizama¹ te načinima prevladavanja tih kriza trebali pokušati analizirati nedvojbeno dramatične događaje u Francuskoj.

Drugi se razlog odnosi na procjenu da i Hrvatska već za koju godinu može imati teškoća vezanih uz useljenike iz manje razvijenih zemalja.² Naši političari, novinari, stručnjaci i ostali istaknuti društveni akteri, pa i tzv. obični građani, trebali bi složeno pitanje useljništva prestati motriti kao ono koje se izravno ne tiče Hrvatske niti će je se ubuduće tako ticati. Naprotiv, trebali bi ga motriti kao pitanje koje zbog očekivanoga gospodarskoga, političkoga i ukupnoga društvenoga razvoja ubrzo može doći na *agendu* naše društvene stvarnosti.³

Treći je razlog u intelektualnoj radoznalosti kad su posrijedi dalekosežna društvena zbivanja: jako nas je zanimalo do kojih ćemo spoznaja doći na te-

¹ Istaknuti talijanski sociolog Franco Ferrarotti čak smatra da bi se “sociologija trebala prije zvati ‘znanost o društvenoj krizi’ nego znanost o društvu” (cit. prema Vrcan, 2005.: 158)

² Demograf Jakov Gelo, član Savjeta za demografsku politiku Vlade Republike Hrvatske, izjavio je kako zbog velike depopulacije Hrvatska treba stimulirati kontrolirano useljavanje 15.000 osoba godišnje, te objasnio: “Nama su svakako najinteresantnije zemlje koje bilježe tendenciju povećanog iseljavanja mladih i kojima je istodobno Hrvatska financijski atraktivnija od domicilne zemlje. To su očito zemlje nove Europe – Ukrajina, Bugarska, Rumunjska, Srbija, BiH, Kosovo” (cit. prema Turčin, 2006.). Ta je izjava Jakova Gele izazvala veliko zanimanje u javnosti.

³ Neke su tranzicijske zemlje Istočne i Srednje Europe, poput Češke, zbog svoga gospodarskoga i društvenoga razvoja znatno određenoga priključenjem Europskoj Uniji, već primile velik broj useljenika iz manje razvijenih zemalja.

melju prikupljanja i analiziranja raznovrsnih podataka i informacija vezanih uz složeni problem nasilnoga protesta afričkih i arapskih useljenika druge generacije u Francuskoj.

Nakon pomnog pregleda prikupljene građe, procjenjujemo kako smo došli do vrijednih spoznaja.⁴ Dakako, te spoznaje nisu sveobuhvatne, uz ostalo i zbog kratkoga vremena kojim smo raspolagali. Svjesni tih ograničenja, svoje spoznaje obuhvaćamo u jednoj tezi koja se može potkrijepiti rezultatima analize kako pojavnosti, tako i društvene uvjetovanosti nemira u Francuskoj.

Riječ je o sljedećoj (hipo)tezi: “Prigradska noćna postkolonijalna domorodačka omladinska pobuna” – upravo tako ju je u svom tekstu objavljenom u jeku tih nemira odredio Srđan Vrcan (Vrcan, 2005a.) – autohtona je francuska i europska pobuna; ona je samim time jedna *west side story*, dakle priča koja ima svoj zaplet na kulturnoj i društvenoj pozornici Zapada. Slijedom toga, moguće je procijeniti kako će na toj pozornici, prije svega na njezinu francuskom dijelu, ta priča imati ovakav ili onakav rasplet. Ona je sve to (francuska, europska i zapadna pobuna, odnosno kulturno i društveno relevantna priča sa zapadne strane) kako po oblicima svoga izražavanja, tako i po svojoj složenoj društvenoj pozadini.

Kad tvrdimo da je to europska pobuna, onda ponajprije izražavamo prošireno shvaćanje o Europi kao multikulturalnoj i multiidentitetnoj političkoj i društvenoj cjelini. Europa je takva obilježja tijekom posljednjih nekoliko stoljeća ponajprije zadobila intenzivnim migracijama, i to u obama pravcima. Riječju, Europa je migracijski kontinent više od ijednoga drugoga kontinenta – zato što su se ljudi iz nje iseljavali i u nju useljavali – za razliku od Amerike koja je dominantno useljenički i Afrike koja je iseljenički kontinent.

S obzirom na kontinuitet društvenih sukoba vezanih uz useljenike i etničke manjine u Europi i na Zapadu, korisno je pri određivanju smislenoga okvira za promišljanje nereda u Francuskoj pokušati primijeniti za to plodne teorijske doprinose nekih istaknutih sociologa i drugih mislilaca. Slijedom tih doprinosa, ističemo nekoliko pitanja koja zahvaćaju važne aspekte toga problema te pomažu pri obrazlaganju osnovne teze ovoga teksta.

Pokazuju li ti neredi kako u Europi još uvijek postoji “marginalni čovjek” kojega je u svojoj analizi položaja Židova na Starom kontinentu tmurno pretkazujuće opisao još Georg Simmel? On je ustvrdio kako je to čovjek

⁴ Podatke i informacije o nemirima useljenika u Francuskoj u jesen 2005. prikupili smo iz hrvatskoga i stranoga tiska te pretraživanjem interneta; uz to, konzultirali smo tekstove nekih znanstvenika koji su dali vrijedne doprinose istraživanju fenomena nasilničkoga ponašanja i društvenoga položaja marginalnih skupina te migranata.

dviju kultura i dvaju naroda koji se nisu potpuno spojili i pomiješali, te koji živi u dva svijeta, a u Europi je zbog svoje pripadnosti manjinskoj etničkoj skupini više-manje “stranac” (Simmel, 2004). Pobuna useljenika u Francuskoj bila je, slijedom toga, pobuna stranaca koji više nigdje nisu domaći, te koji samim time ne žive u potpunosti ni u jednom svijetu, što izaziva i potiče njihove (osobne i kolektivne) frustracije.

Funkcionira li i u današnjoj Europi i drugdje na Zapadu podjela na etničke “*in*-grupe” i “*out*-grupe”, koju je uočio još William Sumner? (Sumner, 1959.) Prema tom ranom američkom sociologu, mnogi pripadnici dominantne “*in*-grupe” (sastavljene od onih koji “pripadaju nama”) naglašavaju svoju različitost (s obzirom na nacionalnost, rasu, religiju ...) od ljudi iz “*out*-grupe”. Slijedom toga, nemiri u predgrađima francuskih gradova su uvjetovani, uz ostalo, reakcijom pripadnika “*out*-grupe” na dugotrajno izlaganje naglašavanju takve različitosti.

Konstruiraju li se etnički identiteti u modernoj Francuskoj i drugim zemljama Europe kao identiteti koji su pripisane i nepromjenjive naravi, slijedom procesa koji se odnosi ponajviše na isticanje razlika i sučeljivanje s “drugima”? Stuart Hall, istaknuti britanski sociolog, upozorio je kako u nekim marginalnim društvenim skupinama “... identiteti mogu funkcionirati kao točke identificiranja i privrženosti samo po svojoj sposobnosti isključivanja, ostavljanja vani, pretvaranja u ‘autsajdere’, odbačene” (Hall, 1997.: 5). Kao takvi, identiteti se konstruiraju i rekonstruiraju bez obzira na osoban izbor i uvjetovani su pukom sudbinom, što prihvataju obje “strane” (dakle, ne samo pripadnici “*in*-grupe” nego i oni iz “*out*-grupe”). Polazeći od toga, nasilnički bunt mladih useljenika u Francuskoj moguće je motriti kao posljedicu takvog (re)konstruiranja njihova identiteta.⁵ Pritom svakako treba uzeti u obzir da nasilje ima velik identifikacijski potencijal, koji osobito dolazi od izražaja kod marginalnih skupina sastavljenih od pripadnika mladoga naraštaja.⁶

Koliko su useljenički sukobi u Francuskoj izraz suvremenoga razmaka i rascjepa između “svijeta politike” i “svijeta života”, odnosno “svijeta službenoga društva” i “svijeta stvarnoga društva”, na koji upozoravaju mnogi istaknuti mislioci (Meyer, 2003; Vrcan, 2003. i drugi)? Taj se razmak i rascjep u vezi s temom ovoga teksta ponajprije odnosi na kontrast između francuske državne “republikanske” ideologije (koja načelno inzistira na po-

⁵ I sam Jacques Chirac, francuski predsjednik, u svome je televizijskom obraćanju javnosti za vrijeme trajanja nereda ocijenio kako su oni uvjetovani “krizom smisla, krizom identiteta”.

⁶ Srđan Vrcan, minuciozno analizirajući pozadinu nasilničkoga ponašanja ekstremnih nogometnih navijača, ističe kako je “nasilje učinkovito sredstvo društvenoga razlikovanja; ono iznimno jača osobiti grupni osjećaj – tzv. “Mi osjećaj” – i na visoku razinu podiže emocionalni naboj autentičnog kolektivnog identiteta” (Vrcan, 2003: 156-157).

litičkoj i pravnoj jednakosti svih građana) i nepovoljnih pa i drugorazrednih (u usporedbi s etničkim Francuzima) uvjeta življenja mnogih useljenika, te pripadajućega modela asimilacije useljenika. Taj je model očito već dulje u krizi, a izbijanje nemira od jeseni 2005. moguće je shvatiti i kao povod za njegovo reformiranje.

Pokušaj da se pridonese odgovaranju na ta pitanja zahtijeva opisivanje osnovnih obilježja političkoga i društvenoga konteksta (razvoja) pitanja useljenika u Francuskoj.

Francuska je po mnogo čemu useljenička zemlja; masovno useljavanje u nju počelo je sredinom 19. stoljeća. U 20. stoljeću, Francuska se osobito suočava s problemima asimilacije sve brojnijih imigranata iz bivših kolonija. Nakon rata za nezavisnost Alžira u tu se zemlju vratilo više od milijun “Crnih nogu” – bivših francuskih rezidenata u Alžiru. Slični povratni valovi dolazili su i iz drugih kolonija: do početka sedamdesetih godina prošloga stoljeća uselilo je u Francusku više od 600.000 Alžiraca, te 140.000 Marokanaca i 90.000 Tunižana. Usto, useljavali su se i oni iz zapadnoafričkih kolonija (Senegal, Mali i Mauritanija), te prekomorskih *departmana* (Gau-deloupe i Marinique) u Karibima i Réuniona u Indijskom oceanu (Mesić, 2002.: 92). Kolonijalni useljenici koji su od četrdesetih do šezdesetih godina 20. stoljeća dolazili u Francusku bili su francuski državljani, na temelju čega su imali pravo stalnog nastanjenja i dovođenja svojih obitelji, te su uživali radna prava. Dakle, ekonomsko i socijalno isključivanje s kojim su se oni suočavali nije bilo rezultat nepostojanja legalnog statusa, nego diskriminacije na tržištu rada i stanovanja – dobivali su teške i slabije plaćene poslove. Diskriminacija se izražavala i u prostornoj segregaciji njihovih naselja u velikim industrijskim gradovima koja se pojavljuju u Francuskoj šezdesetih i poznata su kao *bidonvilles* (Castles i Davidson, 2000).

Osim priljeva iz bivših kolonija, Francuska je imala, kao i ostale zemlje Zapadne Europe, privremenu migraciju radne snage, koja se vremenom pretvarala u trajnu. Naseljavanje useljeničkih manjina sedamdesetih godina poremetilo je limitirani kapacitet liberalnih društava za adekvatnim odgovorom na zajedničke zahtjeve, probleme i interese etničkih i rasnih sub-grupa unutar sve više heterogenih društva, tvrdi Messina (1989.: 18).

Unatoč tim teškoćama, Francuska nije propitala svoju integracijsku politiku. Razloge neuspjele integracije “novih” etničkih i rasnih manjina u francuskom društvu teoretičari migracija (Wihtol de Wenden, Castles, Fassman, Hammar, Soysal i dr.) nalaze u kontroverznom konceptu francuskoga državljanstva.

U moderno je doba Francuska prva postavila definiciju aktivnoga državljanstva koja uključuje sve građane koji prihvaćaju načela Građanske revolucije i francuske kulture. Načelo koje zagovara republikanski ili civilni mo-

del definira naciju kao političku zajednicu građana koji postižu državljanstvo na temelju načela *ius soli*,⁷ dakle nevezano s etničkim podrijetlom. Useljenici se moraju identificirati s nacionalnom kulturom, a kulturna je asimilacija cijena koju manjine plaćaju za svoju integraciju u političku zajednicu. U tom modelu, formalno uzevši, nema mjesta za kulturne i etničke razlike.

Francuska je integracijska politika temeljena na republikanskom integracijskom modelu prema kojemu je izostanak konkretne integracijske politike najbolja strategija za integraciju imigranata i njihove djece. Značajke toga modela su sljedeće: naglasak na univerzalnoj kulturi; pozornost je usmjerena na individualnu, a ne grupnu participaciju i integraciju; središnju ulogu u konstrukciji državljanstva imaju racionalni i politički faktori (umjesto kulturnih i sociogeografskih); državne institucije, napose škole, imaju unificirajuću funkciju u formiranju tih značajki (Bešter, 2003). Osnova francuskoga modela integracije uvijek je bila asimilacija različitih populacija.

Integracija *a la française* temeljena je na ideologiji koja potiče individualnu integraciju, a ne kolektivnu. Univerzalna su načela u toj zemlji uvijek imala prioritet nad specijalnim mjerama; etničko podrijetlo u vezi s integracijom nije važno. Međutim, suvremeni useljenici nastanjeni su trajno, oni sa svojim obiteljima žive u Francuskoj i nisu samo pojedinci nego i pripadnici velikih useljeničkih, etničkih zajednica.

Manjinska politika u Francuskoj ne postoji, kao uostalom ni pojam “manjine”. Slijedom toga, etničke, kulturne, jezične i religijske orijentacije moraju ostati u privatnoj sferi i ne trebaju biti prepoznane u javnom životu. Osim u području obrazovanja, univerzalističko je načelo naglašeno prisutno i u području zapošljavanja. Politika vlade nije usmjerena na imigrantsku populaciju, nego se pripadnici te populacije tretiraju kao druge nezaposlene skupine, primjerice dugotrajno nezaposleni, žene, osobe s posebnim potrebama, mladi ... Za razliku od njemačke politike, francuska je politika manje djelotvorna u integraciji djece useljenika na tržište rada. Postotak je nezaposlenih među useljenicima u Francuskoj veći nego među useljenicima u Njemačkoj (Bešter, 2003.: 272).

Trajno naseljavanje useljenika uzrokovalo je socijalni i ekonomski poremećaj na koji država nije reagirala planiranjem i javnom politikom. Sve je to proizvelo i bunt dijela francuskoga radničkog sloja, čiji se pripadnici moraju nadmetati za posao, stanovanje i socijalne servise s useljenicima, pa zato u iseljenicima vide prijatnju. Slijedom toga, otvorio se prostor za agitaciju desno orijentiranih političkih stranaka, a rasizam je postao središnjom političkom temom (Castles, 2000). Propusti u promicanju tolerancije u društvu

⁷ Prema načelu *ius soli*, osnova za dobivanje državljanstva je rođenje na teritoriju neke zemlje, za razliku od načela *ius sanguinis* slijedom kojega se državljanstvo dobiva “po krvi”, tj. naslijeđem.

često prethode diskriminaciji, socijalnom isključivanju te jačanju rasizma i ksenofobije.

Krajem osamdesetih godina politička rasprava o imigraciji u Francuskoj bavila se s jedne strane negativnom predodžbom imigranata u javnom mišljenju (koji su bili karakterizirani kao delikventi, trgovci drogom, rezervnom armijom urbanoga nasilja, ilegalcima, azilantima i islamskim teroristima), a s druge strane nepovoljnom socioekonomskom, kulturnom i demografskom realnošću (Wihtol de Wenden, 1994).

Osamdesetih godina prošloga stoljeća pojavljuju se brojne skupine koje ističu zahtjeve za "originalnom" kulturom (uz ostalo, obrazovanjem na materinskom jeziku), te zahtjevima koji se odnose na kulturu (kazalište, ples, glazbu) itd. Ti zahtjevi etničkih skupina sve više postaju političkima, kako je 1985. ustvrdio Hammar (1985.: 163). Etničke su udruge zahtijevale prava na komunalnim izborima, a između 1984. i 1986. Nacionalno vijeće za useljeničku populaciju pokušalo je politički uključiti predstavnike nekih etničkih i useljeničkih skupina, ali ono nije imalo legitimitet useljeničkih organizacija. Bilo je još nekih pokušaja (Soysal, 1994.: 77), ali su u svim slučajevima državne (lokalne ili središnje) službe same birale predstavnike. Osim toga, vladin integracijski pristup nastavljao je tretirati useljenika tek kao pojedinca unutar općega kolektiviteta "građana".

Ni devedesetih godina službeni francuski politički diskurs u vezi s pitanjem useljenika nije bio jasan. Tri izvješća Visokoga vijeća za integraciju (u veljači 1991., studenome 1991. i u veljači 1992.) inzistirala su da logika jednakosti državljanina mora prevladati nad zaštitom i posebnim tretmanom manjina, čime se poništavao koncept multirasnoga i multikulturnoga društva. Istodobno su politički diskurs i lokalne politike pokazivale da su "manjine", "etničke zajednice", "kulturni posrednici" i "eticitet" rezultat javnoga mišljenja, više nego stari asimilacionistički i individualistički modeli, tvrdi Wihtol de Wenden (1994.: 76).

U suvremenom kontekstu deindustrijalizacije, slabljenja radničke klase, nezaposlenosti, velikoga broja osoba s dvostrukim državljanstvom, francuski model useljeničke politike postaje upitnim zbog promjena francuske populacije i društva. Dok je klasična ideja državljanstva povezana s univerzalizmom i nacionalnim okvirom, nova ideja državljanstva koja se pojavljuje 1986. predlaže kriterije političkog članstva i participaciju čija je osnova lokalni, a ne nacionalni život, više se oslanja na rezidenciju, nego na nacionalnost, socijalizaciju kroz francuski obrazovni sustav i integraciju u svakodnevni život, napominje Wihtol de Wenden (1994.: 76).

Službena se Francuska boji potkopavanja svoga tradicionalnog republikanskog modela u kojem nema mjesta za etničke i kulturne posebnosti. U toj zemlji nisu institucionalizirane posredničke strukture koje omogućuju kolek-

tivnu participaciju etničkih manjina. Zato Francuska teško može razvijati protudiskriminacijske mjere koje bi se oslanjale na pravnu i socijalnu zaštitu grupnih kulturnih prava etničkih useljeničkih zajednica. Tako je i politička desnica i ljevica odbacila zahtjeve mladih potomaka sjevernoafričkih imigranata za jačanjem “multikulturalnoga” društva i politiku afirmativne akcije, primjećuje Mesić (2003.: 353).

”Državne mjere koje je donijela Francuska”, tvrdi Wihtol de Wenden, “više korespondiraju sa zamišljenim granicama francuskoga uma nego sa socioekonomskom stvarnošću i hitnim administrativnim mjerama. Zato su i učinci novih zakona većinom simbolički” (1994.: 80). Stoga, zaključuje Wihtol de Wenden, suvremeni se izraz pojma državljanstva nalazi na lokalnoj razini, on više nije ekskluzivan identitet neprilagođen promjenama u populaciji. Sljedeću kontradikciju susrećemo kod franko-magrebske populacije: identitet većine njezinih pripadnika formiran je u Francuskoj, a zemlje podrijetla više ne nude dobre životne perspektive. Zbog toga je “lokalizam” identifikacijska točka mnogih useljenika i temelj za političku, socijalnu i kulturnu akciju. Tako etnicitet, ne samo arapski, postaje nezaobilaznom kategorijom u francuskoj političkoj igri. Predgrađa Pariza, Lyona i Marseillesa nove su političke arene obilježene niskom participacijom na lokalnim i nacionalnim izborima, porastom popularnosti ekstremno desnih stranaka, formiranjem novih susjedstava francuskih i useljeničkih obitelji uglavnom obilježena kulturnim vakuumom. Ta su urbana predgrađa mjesta rođenja francusko-magrebskog identiteta (Wihtol de Wenden, 1994.: 78,79).

Mjere koje se u Francuskoj trebaju poduzeti kako bi se spriječile nejednakosti sadržavaju polietnička i predstavnička prava koja bi uključila etničke grupe unutar nacionalnih grupa i samoupravna prava koja bi omogućila autonomiju nacionalnim manjinama uz većinsku naciju. Bez takvih mjera priču o tretiranju ljudi kao pojedinaca prekrivat će etničke i nacionalne nepravde. Kolektivna prava etničkih skupina i ljudi na kulturu, jezik i razvoj u području su ljudskih prava. Zahtjevi useljenika za polietničkim i predstavničkim pravima ponajprije su zahtjevi za uključivanjem, za punim članstvom u širu zajednicu (Kymlicka, 1995).

Slijedom navedenoga, slično mnogima drugima smatramo kako su neosnovana upozorenja o nemirima o Francuskoj kao izrazu nekoga huntingtonovskog sukoba civilizacija, odnosno političko-kulturnoga sraza između Islama i Zapada.⁸ Ono što se zbivalo u *Sur-Seine*, *Clichy sous Bois* i drugim

⁸ Primjerice, novinar Mark Steyn, novinar neokonzervativnoga *Weekly Standarda*, postavio je pitanje: “Falluja-Sur-Seine?; čak je usporedio te događaje s islamskim nadiranjem u Europu u VIII. stoljeću (Zakaria, 2005.) Fared Zakaria, vodeći kolumnist *Newsweeka*, suprotstavio se toj tezi i usporedbi, te istaknuo kako su “... neredi imali malo što s Islamom. Tamo nije bilo zelenih zastava, znakova polumjeseca, nije bilo slogana o Palestini, ni islamske retorike. Intervjuirani

predgrađima francuskih gradova ni po pojavnosti ni po uvjetovanosti nema bliske i bitne veze sa sukobima u Falluji, Bagdadu i drugim mjestima Iraka, osobito nema takve veze sa zloglasnim napadima Al-Qa`ide i drugih terorističkih organizacija islamske provenijencije na New York, Madrid i London. Najuvjerljiviji argumenti za tu ocjenu odnose se upravo na same izgrednike i njihovo ponašanje: gotovo svi su politički Francuzi; odjeveni su zapadnjački; velika većina ih uopće ne ide u džamije; nema informacija da su u nemire uključeni islamski svećenici, dapače, neki su od tih svećenika pokušali spriječiti izgrede; nemire nisu predvodili istaknuti islamski fundamentalisti; u tim neredima nisu isticani islamski simboli i sl.

Pritom ipak treba biti oprezan glede budućega razvoja useljeničke pobune u Francuskoj i za to vezanih sudbina njezinih aktera: manji se dio tih mladih ljudi, u za to povoljnim političkim i društvenim okolnostima, može politički radikalizirati u smjeru nasilnoga islamskoga fundamentalizma, slično kao što se manji dio prosvjednika s kraja šezdesetih u Njemačkoj i Italiji i nekim drugim zemljama u “olovnim” sedamdesetima priključio ekstremno lijevim terorističkim organizacijama.

U ovom tekstu iznosimo osnovna obilježja oblika i uvjetovanosti nemira u Francuskoj kako bismo potkrijepili osnovnu tezu.

Oblici nemira

Prema dostupnim podacima, oblici te pobune dominantno imaju svojevrsnu francusku, europsku i zapadnu narav.

Prvo, treba uzeti u obzir kako je to pobuna mladih (stariji se u nju ne uključuju), koju je po njezinim oblicima i drugim obilježjima moguće motriti kao svojevrsni izraz kontinuiteta omladinskih buntova u Francuskoj, u rasponu od zbivanja iz 1848., preko kontrakturnih nemira iz 1968. pa do demonstracija srednjoškolaca od prije nekoliko godina. Ni jedna druga zemlja, poznato je, nema tako snažnu tradiciju političkih i drugih buntova mladih kao Francuska. Socijalna besperspektivnost uglavnom osobito bolno pogađa pripadnike mladoga naraštaja, a u Francuskoj i nekim drugim zemljama Europe time su najugroženiji mladi iz etničkih manjina.⁹ Njihovi očevi nisu organizirali pobunu vjerojatno najviše zato što su nastojali osigurati egzistenciju sebi i svojim obiteljima u novoj državi koja je imala znatan eko-

mladi ljudi su nereligiozni i govorili su o poštovanju, radnim mjestima i diskriminaciji, a ne o džihadu, samoubojstvu i djevicama u raju” (Zakaria, 2005).

⁹ Prema više izvora, u četvrtima francuskih gradova koje su napučene useljenicima stopa nezaposlenosti je od 15 do 30 posto. U Francuskoj je u svibnju 2005. stopa nezaposlenosti bila 10,2 posto (Dickey, Pape, 2005).

nomski rast. Sinovi, od kojih su mnogi odgojeni u jednoroditeljskoj obitelji, većinom bez oca, slijedom relativne deprivacije (uspoređuju svoje prilike s vršnjacima i drugim građanima-starosjediocima) žele mnogo više – živjeti poput ostalih građana i uživati u blagodatima zapadnoga potrošačkog društva. Dakle, želje (druge generacije) useljenika su se povećale, ali su istodobno institucionalna sredstva (školovanje, poduzetničko ulaganje i slična) manje dostupna i slabije učinkovita nego što su bila prije: sadašnji ekonomski i društveni kontekst Francuske za useljenike i druge marginalce uglavnom je manje perspektivan nego prije dvadesetak godina. Takva situacija, moguće je uočiti, stvara pogodne uvjete za izbijanje društvene drame.¹⁰

Drugo, prigradaska pobuna u Francuskoj određena je fizičkim nasiljem koje je usmjereno prema simbolima zapadne kulture. Ti su simboli policija, automobili i prodavaonice/prodajni centri. Policija u tom smislu predstavlja državu, odnosno državni aparat, a automobili i prodajna mjesta potrošačku kulturu. No, pobliža analiza pokazuje unutarnju logičnost napada na te simbole koja je vezana za kulturalne ciljeve zapadne kulture: automobili i prodavaonice predmet su želja određenih materijalizmom, hedonizmom i konzumerizmom, a policija ima društvenu funkciju da sprječava ostvarenje tih želja izvaninstitucionalnim sredstvima. Dugotrajno neostvarivanje želja uzrokovalo je kolektivno i snažno doživljene frustracije socijalno depriviranih useljenika druge generacije, a takve frustracije su snažan pokretač nasilja. Paleći automobile, razbijajući prodavaonice i druge objekte¹¹ te bacajući Molotovljeve koktele na policijske specijalce, mladi su prosvjednici istodobno izrazili prihvaćanje kulturalnih ciljeva i bijes što te ciljeve ne mogu ostvariti onako i onoliko koliko bi željeli. Pojmovima Zygmunta Baumana, oni su napali kako sredstva “zavođenja”, tako i sredstva “represije” koja sistemski kombinira suvremeni potrošački kapitalizam Zapada u nastojanju da osigura neophodan minimum društvene integracije (Bauman, 1992).

Treće, nasilničko ponašanje mladih useljenika iz afričkih i arapskih zemalja na prvi je pogled “nekorisno” i “besmisleno”, ali ono kao i svako drugo masovno nasilje nosi poruku za društvo u cijelosti. Dakle, ne slažemo se s ocjenom filozofa Slavoj Žižeka kako se treba oprijeti “hermeneutičkom iskušenju” da se traži neko dublje značenje ili skrivena poruka u neredima u francuskim predgrađima (Žižek, 2005). Suprotno njegovoj ocjeni, držimo kako treba tražiti i naći tu poruku koja je nedvojbeno poslana, s predumišljajem ili bez njega, ma kakva ona bila. Primatelji te poruke poznati su: to

¹⁰ Jean Duvignaud, istaknuti francuski sociolog, raspravljajući o sličnosti između tematike grčkoga kazališta u doba antike i engleskog/španjolskog kazališta u XVI. stoljeću, istaknuo je kako su oba za središnju temu imala “neizmjenost želja i ograničenost egzistencije” (Duvignaud, 1973).

¹¹ Prema službenim procjenama, materijalna šteta od tih nemira iznosi čak 150 milijuna eura.

su svi oni koji ne pripadaju afričkim manjinama i arapskoj manjini, a poglavito državna vlast. Ta poruka može imati dublje ili pliće značenje (kako kome izgleda), ali to je značenje vrlo snažno. Poruka uz ostalo govori o osjećaju samopoštovanja jedne zajednice koja je povod za izbijanje i širenje svoga bunta našla u nasilničkom postupanju policije (ili pretpostavci takva postupanja), te za njih uvredljivim izjavama istaknutih političara.¹²

Četvrto, oblici nemira u predgrađima francuskih gradova prema svome obliku puno manje proizlaze iz elemenata islamske kulture nego iz izvjesnih artefakata zapadne kulture, ponajprije iz nekih subkultura mladih, ponajviše iz *hip-hopa* i *reggaea*,¹³ pa i navijačke subkulture. Veza s posljednjom subkulturom može se uočiti i u činjenici da ti nemiri nisu izazvali brojne ljudske žrtve (ukupno je bilo troje poginulih, uključujući dvojicu mladića koji su izgubili život sklonivši se u trafostanicu pred policijom, što je bio povod za izbijanje sukoba) upravo kao što i navijački ekscesi iznimno rijetko dovode do gubljenja života. Sve to pokazuje da su prosvjednici ipak više koristili simbolično, ritualno nasilje koje je primjerice karakteristično za navijačku subkulturu (Marsh, Rosser, Harre, 1980; Lalić, 1993), nego zbiljsko nasilje koje dovodi do teških pa i najtežih posljedica. Drugim riječima, postoji golema razlika između ritualnoga paljenja automobila (ma kako teške materijalne posljedice to paljenje imalo) i aktiviranja eksploziva u vlakovima podzemne željeznice.

Peto, oblik pobune u Francuskoj najvjerojatnije je određen i nekim obilježjima produkcije suvremenih masovnih medija. Ta se pobuna iz Pariza na druge gradove, moguće je procijeniti, vjerojatno ponajviše proširila zbog intenzivnoga televizijskog i drugoga medijskog pokrivanja. Televizijske su vijesti i reportaže prezentirale zapaljene automobile, razbijene prodavaonice, prevrnutе kontejnere, prosvjednike pod maskama i druge medijski atraktivne prizore koji su već viđeni na tom mediju, primjerice pri televizijskom praćenju rasnih nemira u Los Angelesu 1994. ili učestalim prosvjedima ljevičarski orijentiranih studenata u Južnoj Koreji. Medijska je atraktivnost, posve slično televizijskom prijenosu uživo tragedije na bruxelleskom stadionu Heysel 1985. koji je povećao popularnost ekstremnoga navijanja u nekim zemljama (Murphy, Williams, Dunning, 1990.) povećala prihvatljivost nasilja među

¹² Osobito je u tom smislu bila zapažena izjava Nicolasa Sarkozyja, ministra unutarnjih poslova i predsjednika vladajuće stranke UMP-a, da su prosvjednici “ološ” koji treba srediti šmrkovima te da prema njima treba provoditi politiku “nulte tolerancije” i deportirati one koji nemaju francusko državljanstvo. Znakovito je kako se njegova popularnost, na što upućuju rezultati istraživanja javnoga mnijenja, poslije toga povećala (Tkanjec, 2005).

¹³ U svome tekstu o glazbenoj pozadini nereda u Francuskoj Ilko Čulić, glazbeni kritičar *Jutarnjega lista*, napisao je kako “pobunu mladeži iz predgrada prati zvuk novog *conscious reggaea*, a ne američkog *gangsta rapa*”, te da su “militantni pjevači Sizzla, Capleton i Anthony B. odani paroli *More fire*” (Čulić, 2005).

pripadnicima subkulture useljenika druge generacije iz afričkih i arapskih zemalja u Francuskoj. S tim u vezi, treba podsjetiti kako u televizijskim postajama u Francuskoj, za razliku od Njemačke, Velike Britanije i nekih drugih zemalja, gotovo uopće nema televizijskih voditelja i drugih novinara koji su pripadnici etničkih manjina.

Šesto, nasilje je, kako upozorava H. L. Borges, “uvjetovano svojim dekorom” (Borges, 1985): otuđujući uvjeti življenja u predgrađima francuskih gradova u kojima žive useljenici (neboderi, skućeni stanovi, nedostatak kulturnih sadržaja i igrališta i sl.). Vrijedi s tim u vezi upozoriti kako su u nemirima stradale čak i škole i dječji vrtići, što se može objasniti činjenicom da izgrednici cijelu svoju okolinu doživljavaju kao stranu i nepodnošljivu.

Društvena uvjetovanost nemira

Društvena uvjetovanost nemira u Francuskoj 2005. nedvojbeno je široka i slojevita. Detektiranje te uvjetovanosti jasno upućuje na zaključak da je pobuna imala francusku, europsku i zapadnu narav.

Prvo, treba uzeti u obzir kako su mladi buntovnici znatnim dijelom socijalizirani praćenjem televizijskoga programa te američkih filmova i serija u kojima je najčešće upravo nasilje u prvom planu. Učestalost prikazivanja nasilja u zapadnoj vizualnoj kulturi toliko je izrazita da se čak govori kako je to kultura nasilja. Drugim riječima, ako su ti mladići odrasli gledajući filmove poput *Natural Born Killer*, *Reservoir Dogs* ili *Pulp-Fiction*, kao i američke i druge policijske i kriminalističke serije, ne treba se uopće čuditi njihovoj sklonosti nasilju.

Drugo, nasilničko ponašanje u pobuni u predgrađima francuskih gradova nužno je motriti kao vrlo učinkovit način komuniciranja. Njemački filozof Friedrich Hacker još je davno upozorio kako je nasilje najučinkovitiji oblik neverbalne komunikacije, što bi se moglo dopuniti ocjenom kako je u suvremenom društvu nasilje često najučinkovitiji oblik komunikacije uopće i u svakom slučaju najučinkovitiji način stjecanja društvene vidljivosti. Mladi useljenici druge generacije, otvoreno govoreći, zasigurno ne bi izazvali takvu pozornost javnosti da su pisali prosvjedna pisma, potpisivali peticije, organizirali mirne demonstracije ili na neki drugi nenasilni način izražavali nezadovoljstvo.

Treće, uvjetovanost nemira u Francuskoj izravno proizlazi iz kontrasta svijeta politike i svijeta života. Taj se kontrast izražava u očitoj nerazmjeru načela republikansko-građanske državne ideologije i životne stvarnosti mladih prosvjednika, odnosno između države i društva. Christopher Dickey, novinar *Newsweeka*, s pravom je upozorio kako “u Francuskoj, gdje država proklamira da je slijepa na boje, društvo nije slijepo na boje” (Dickey,

2005). Tako država nastoji tretirati sve građane jednako, ne uzimajući, naizgled, u obzir etničke, socijalne i kulturne razlike, ali u području ekonomije i društva te se razlike i te kako uzimaju u obzir. Jedna je studija u Francuskoj pokazala kako osoba s francuskim imenom i prezimenom ima čak 50 puta veće izgleda da u natječajnom postupku za dobivanje posla bude pozvana na intervju, nego netko tko ima afričko ili arapsko ime i prezime (Zakaria, 2005). S obzirom na takve nelogičnosti i nepravde, i ne treba čuditi što mnogi mladi useljenici iz afričkih i arapskih doživljavaju krilaticu “Sloboda, jednakost, bratstvo” tek kao mrtvo slovo na papiru, što upućuje na krizu temeljnih političkih ideja i ideala zemlje u kojoj je rođena građanska demokracija.¹⁴

Četvrto, nemiri u Francuskoj, kao i neki drugi događaji, pokazuju kako je predstavnička liberalna demokracija dospjela u duboku krizu. I to, predstavnička demokracija u cijelosti koja je zrela i razvijena, ali koja favorizira imućnu i komunikacijski spretnu elitu te često svodi demokratski proces tek na čin izbora, zbog čega mnogi birači nemaju povjerenja u upravljače. Slijedom toga, mladi buntovnici u Francuskoj najvjerojatnije i ne pomišljaju da koriste za njih posve tupo i beskorisno oruđe takve demokracije, uključujući uvriježeni francuski i europski politički diskurs, u borbi za poboljšanje svoga položaja, kao i puko formuliranje ciljeva svoga bunta. Uz to, u dubokoj je krizi i službena politika u Francuskoj koja, primjerice, gotovo i ne poznaje institut i praksu “afirmativne akcije”¹⁵, tj. pozitivne diskriminacije usmjerene poboljšanju političke participacije i društvenoga položaja etničkih manjina. Doista iznenađuje podatak kako u ovom sazivu francuskoga parlamenta nema baš ni jednoga zastupnika afričkoga ili arapskoga podrijetla. Za razliku od toga, u Parlamentu Velike Britanije, kao zemlje koja je razmjerno uspješna u integraciji useljenika, ima petnaestoro pripadnika manjina (od ukupno 646 parlamentarnih zastupnika, znači još uvijek nedovoljno) (Cose, 2005).

Peto, pobuna je u Francuskoj možda više od svega drugoga uvjetovana činjenicom da se afrički i arapski doseljenici formalno tretiraju kao punopravni građani, a faktički kao građani drugoga reda. Vrijedi s tim u vezi podsjetiti na upozorenje koje je, koristeći se pojmovnim aparatom Williama Sumnera, dao Robert K. Merton šezdesetih godina prošloga stoljeća, u vrijeme najžešće borbe za ljudska prava u SAD-u: “Pod dobrohotnim vodstvom

¹⁴ Giovanni Sartori, raspravljajući o odnosu između objektivnih i subjektivnih uzroka društvenih zbivanja, slikovito poručuje: “More je takvo kakvo je, ali ako potonemo zato što je pogriješio kapetan ili zato što ne gledamo u kompas, onda more nije krivo. Prelazim odmah na stvar i kažem da je kriza našega zajedničkog života prije svega kriza ideja, kriza ideala i kriza etike (Sartori, 2001: 260).

¹⁵ U SAD-u se “pozitivna diskriminacija” (kao skup mjera usmjerenih povećanju obrazovnih, radnih i drugih mogućnosti rasnih, marginalnih rasnih, etničkih i drugih skupina) naziva “afirmativnom akcijom”.

dominantne ‘in-grupe’, etničke ‘out-grupe’ su stalno podvrgnute živom procesu predrasuda što, mislim, dalje vodi prema kvarenju masovnog odgoja i masovne propagande za etničku toleranciju. To je proces u kojem in-grupne vrline postaju out-grupne mane”. Ekonomska, politička i socijalna marginalizacija pripadnika manjinskih etničkih skupina istinski je pokretač pobune koja se ove jeseni dogodila u predgrađima francuskih gradova, a mogla bi prije ili kasnije izbiti i u nekim drugim državama EU-a.

Dakle, u Francuskoj se pobunio mladi čovjek koji je marginaliziran ponajprije zbog svoga imena i boje kože, te koji zbog toga ne vidi mogućnosti da obrazovanjem, radom i drugim institucionalnim sredstvima ostvari kulturalne ciljeve koji dominiraju u društvu u kojemu živi cijeli svoj život.¹⁶ No, treba dodati, on je “europski stranac” kojega se ne može odijeliti od Europe, a ni Europa se ne može odijeliti od njega. Na posljertku, treba upozoriti kako je taj “stranac” većini zemalja EU-a jako potreban i bit će ubuduće još potrebniji, ponajviše kao radna snaga, zbog u posljednje vrijeme posebno prisutne depopulacije i starenja stanovništva, čemu nisu izložene samo najrazvijenije, nego i druge europske zemlje.¹⁷

Literatura

- Bauman, Zygmunt, 1992.: *Intimations of Postmodernity*, Routledge, London, New York
- Bešter, Romana, 2003.: Immigrant Integration Policies, u: Pajnih, Mojca i Simona Zavratnik Zimić (ur.) *Migracije – Globalizacija – Evropska Unija*, Mirovni institut, Institut za sodobne družbene in politične študije, Ljubljana
- Borges, Jorge Luis, 1985.: *Sabrana djela 1952-1969*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb
- Brake, Michael, 1985.: *Comparative Youth Culture*, Routledge & Kegan Paul, London, Boston, Melbourne and Henley
- Castles, Stephen, 2000.: *Ethnicity and Globalization*, Sage Publications Ltd, London
- Castles, Stephen, Davidson, Alastair, 2000.: *Citizenship and Migration. Globalization and the Politics of Belonging*, Macmillan Press Ltd, London
- Cesarani, David, Fulbrook, Mary (ur.), 1996.: *Citizenship, Nationality and Migration in Europe*, Routledge, London, New York

¹⁶ O tome svjedoči podatak da je 92 posto od ukupno 7.000 uhićenih zbog sudjelovanja u neredima rođeno u Francuskoj.

¹⁷ Primjerice, procjenjuje se da će stanovništvo Njemačke do 2050. opasti s 83 na 63 milijuna, a stanovništvo Hrvatske s 4,3 milijuna na 3,5 milijuna. Prema rezultatima nedavno provedene studije UN-a, Europska Unija će do 2025. trebati 40 milijuna useljenika, a do 2050. izgubit će isti broj stanovnika (Kovač, 2003.: 233). Demografski su trendovi, napose u razvijenim zemljama Europe, obilježeni depopulacijom, padom broja aktivne populacije i porastom potrebe za dodatnom radnom snagom.

- Cose, Ellis, 2005.: The Color of New Europe, *Newsweek*, New York, 21. studenoga
- Čulić, Ilko, 2005.: 'Crni punk' europskoga geta, *Jutarnji list*, Zagreb, 3. prosinca
- Dickey, Christopher, 2005.: Europe's Time Bomb, *Newsweek*, New York, 21. studenoga
- Dickey, Christopher, Pape, Eric, 2005.: Delusions of Grandeur, *Newsweek*, New York, 23. svibnja
- Duvignaud, Jean, 1973.: *Les ombres collectives (Sociologie du theatre)*, Presse Universitaires de France, Paris
- Fassmann, Heinz, Mainz, Rainer (ur.), 1994.: *European Migration in the Late Twentieth Century*, Edward Elgar Publishing Limited, Hants, England, Vermont, USA
- Hall, Stuart, 1997.: Introduction. Who Needs 'Identity'. U: Hall, Stuart, Du Gay, Paul, (ur.) *Questions of Cultural Identity*, Sage, London, Thousand Oaks, New Delhi
- Hammar, Tomas (ed.), 1985.: *European immigration policy. A comparative study*. Cambridge: Cambridge University press.
- Kovač, Bogomir, 2003.: Globalization, Migration and Economic Development on the Margins of Slovenia's Migration Policy Dilemma u: Pajnih, Mojca i Simona Zavrtnik Zimić (ur.) *Migracije – Globalizacija – Evropska Unija*, Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije, Ljubljana
- Kuvačić, Ivan, 2004.: *Uvod u sociologiju*, Golden marketing, Tehnička knjiga, Zagreb
- Lalić, Dražen, 1993.: *Torcida: pogled iznutra*, AGM, Zagreb
- Marsh, Peter, Rosser, Elisabeth, Harre, Rom, 1980.: *The Rules of Disorder*, Routledge & Kegan Paul, London, New York
- Merton, Robert K, 1957.: *Social Theory and Social Structure*, The Free Press, Glencoe
- Mesić, Milan, 2002.: *Međunarodne migracije. Tokovi i teorije*, Zavod za sociologiju, Zagreb
- Mesić, Milan, 2003.: Harmonizacija europske migracijske politike: neuspjeh politika imigracijske kontrole sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća, *Migracijske i etničke teme*, Zagreb, god. 19, br. 4
- Messina, Anthony M., 1989.: Anti-Immigrant Liberalism and the 'New' Ethnic and Racial Minorities in Western Europe, *Patterns of Prejudice*, London, vol. 23, br. 3
- Meyer, Thomas, 2003.: *Mediokracija. Medijska kolonizacija politike*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb
- Moravcsik, Andrew, 2005.: Europe Will Get It Right, *Newsweek*, New York, 26. prosinca
- Murphy, Patrick, Williams, John, Dunning, 1990, *Football on Trial*, Routledge, London, New York
- Simmel, Georg, 2004.: *Stranac*, u: Kuvačić, Ivan, Uvod u sociologiju, Golden marketing, Tehnička knjiga, Zagreb
- Sartori, Giovanni, 2001.: *Demokratija šta je to?* CID, Podgorica

- Soysal, Yasemin Nuhoglu, 1994.: *Limits of Citizenship. Migrants and Postnational Membership in Europe*, The University of Chicago Press, Chicago
- Summer, William, 1959.: *Folkways*, Doubleday, New York
- Tkanjec, Željko, 2005.: Ministar Sarkozy vrijedajući imigrante zarađuje glasove, *Jutarnji list*, Zagreb, 19. studenoga
- Turčin, Kristina, 2006.: Godišnje useliti 15 tisuća Srba, Bugara, Albanaca i Ukrajinaca, *Jutarnji list*, Zagreb, 2. veljače
- Vrcan, Srđan, 2003.: *Nogomet – Politika – Nasilje. Oglеди iz sociologije nogometa*, Jesenski&Turk, Zagreb
- Vrcan, Srđan, 2005.: Požari u francuskim predgradima: hoće li pobuna obespravljenih imigranata rezultirati reformama sustava ili “humanim etničkim čišćenjem”, *Feral Tribune*, Split, 18. studenoga
- Vrcan, Srđan, 2005.: Suvremeni prijepori oko sociologije – Ulrich Beck, Zygmunt Bauman i Ernest Gellner, *Revija za sociologiju*, Zagreb, Vol. 36, br. 3-4
- Wihtol de Wenden, Catherine, 1994.: The French Debate: Legal and Political Instruments to Promote Integration, u: Heinz Fassmann, Rainer Munz (ur.) *European Migration in the Late Twentieth Century: Historical Patterns, Actual Trends and Social Implications*, Edward Elgar Publishing Limited, Hans, Vermont
- Zakaria, Fareed, 2005.: Europe Needs a New Identity, *Newsweek*, New York, 21. studenoga
- Zlatković-Winter, Jelena, 2001.: Državljanstvo, nacionalni identitet i migracije: europska perspektiva, *Revija za sociologiju*, Zagreb, Vol. 32, br. 1-2
- Žižek, Slavoj, 2005.: Gori li Pariz? (To je moj izbor ... spaljivati automobile!), *Jutarnji list*, Zagreb, 9. studenoga

Dražen Lalić
Jelena Zlatković-Winter

FRENCH RIOTS OF 2005: WEST-SIDE STORY

Summary

The paper deals with the massive riots of the immigrants in French city suburbs in the autumn of 2005. First, the authors give an account of the immigrants' social position and the violent behaviour of these young and marginal groups as identified by eminent sociologists and other experts. On this they build their hypothesis that the revolt of the second-generation young immigrants is an autochthonous French, European and Western revolt. It should not be viewed as a manifestation of some Huntingtonian clash of civilizations i.e. a political and cultural contest between Islam and the West. The authors prove this hypothesis by analyzing various manifestations and social underpinnings of the French riots. The causes of the riots are primarily the marginalization of the second-generation Arab and African immigrants who believe there are no institutional and socially desirable means to achieve the major cultural goals of the western society, and who see an enormous gap between the formal-legal treatment of immigrants as equal citizens and their real status as second-class citizens. Although vital for Europe – particularly regarding the increasing demand of many Western European (and even some transitional) countries for labour due to the processes of depopulation and population ageing – these young immigrants are a sort of European aliens.

Key words: riots, violence, immigrants, migrations, ethnic minorities, youth, France, Europe

Mailing address: Dražen Lalić, Fakultet političkih znanosti, Lepušićeva 6, HR 10000 Zagreb. *E-mail:* drazen.lalic@st.t-com.hr